

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَعَجِّلْ فَرَجَهُمْ

فلسفه (۱)

رشته‌های ادبیات و علوم انسانی – علوم و معارف اسلامی

پایه یازدهم

دوره دوم متوسطه

کاظم اصغری
آذربایجان شرقی

چیستی فلسفه:

سؤالات خاص: انسان در زندگی روزانه خویش معمولاً با مسائلی رو به رو می‌شود و به حل آن‌ها مشغول می‌شود: چه بخورم؟ چه بپوشم؟ چه شغلی انتخاب کنم؟ و ... اما در این میان گاه و بیگاه سؤال‌های خاصی خودنمایی می‌کنند: آزادی چیست؟ چرا درد و رنج هست؟ خوشبختی و سعادت چیست؟ حقیقت انسان چیست؟ هدف زندگی انسان چیست؟ آیا انسان مجبور است یا مختار؟ و ...

انسان و تفکر: انسان موجودی پرسشگر است. حس حقیقت‌جویی و کنجکاوی فطری، انسان را به سمت و سوی پرسشگری و تفکر می‌کشاند. پرسش نشانه جهل و حیرت انسان نسبت رازها و معماهای هستی است. پرسش یعنی این که نمی‌دانم و می‌خواهم بدانم. انسان برای دانستن و تبدیل جهل به علم، باید تفکر کند. انسانی که پرسش نمی‌کند، گرفتار جهل مرکب (جهل اندر جهل) است، یعنی نمی‌داند که نمی‌داند و در نتیجه نمی‌خواهد که بداند.

فطرت اول و فطرت ثانی: انسان دارای دو سطح و دو لایه و دو فضای فکری و روحی است که ملاًصدرا، فیلسوف مسلمان آن‌ها را فطرت اول و فطرت ثانی می‌نامد. در فطرت اول، انسان مشغول امور عادی زندگی روزمره و تفکر غیرفلسفی است و در فطرت ثانی، به تفکر در مسایل اساسی و بنیادین و نهایی عالم و آدم می‌پردازد.

دانش فلسفه: دانش فلسفه، حاصل تفکر فلسفی است. فلسفه به عنوان دانش عبارت است از تلاش‌های بشری برای پاسخ حساب شده و قانونمند به مسایل اساسی و بنیادین.

واژه فلسفه، فیلسوف و سفسطه و سوفسطایی: این واژگان ریشه یونانی دارند و در طول زمان معنای دیگری پیدا کرده‌اند که با معنای لغوی آن‌ها تفاوت دارد. اولین بار فیثاغورس و بعد از او سقراط خود را فیلسوف نامید. سوفیست به معنای دانشمند بود و کسانی در قرن پنجم قبل از میلاد در یونان ظهور کردند و مدعی شدند که سوفیست یعنی دانشمند هستند ولی چون کارشان به انکار هستی و دانش و شکاکیت و مغالطه‌گری کشید و بتدریج بدنام شدند، و معنای این واژه نیز تغییر کرد. سقراط برای این که حساب خود را از سوفیست‌ها جدا کند، و نیز به خاطر تواضع، خود را فیلسوف نامید.

سیر تاریخ واژه فلسفه: فلسفه به معنای دوستدار دانایی ← فلسفه به معنای مطلق دانش ← فلسفه به معنای دانش خاص

معنای رایج	معنای لغوی	معرب	ریشه یونانی
دانش	دوستداری دانش	فلسفه	φιλοσοφία = فیلو سوفیا
دانشمند	دوستدار دانش	فیلسوف	φιλόσοφος = فیلو سوفوس
مغالطه گر	دانشمند	سوفسطایی	σοφιστής = سوفیستس

ویژگی های فلسفه

دانش فلسفه چه تفاوت های با دانش های دیگر مانند فیزیک، تاریخ، جامعه شناسی، و ... دارد؟ در پاسخ به این پرسش باید گفت فلسفه از دو جهت با دانش های دیگر تفاوت دارد:

از جهت موضوع: فلسفه درباره بنیادی ترین موضوعات مربوط به جهان و انسان بحث می کند و پاسخ گویی عمیق ترین مسایل بشری است و فیلسوف درباره حقیقت جهان و انسان کاوش می کند. بدینسان، مباحث فلسفی پایه و اساس سایر امور و علوم است.

از جهت روش: فلسفه به تجزیه و تحلیل عقلی در مسایل فلسفی می پردازد و تنها از عقل و استدلال عقلی استفاده می کند. در حالی که تمام علوم طبیعی و انسانی از روش تجربی استفاده می کنند. فلسفه از جهت روش مانند ریاضیات است و فقط با عملیات فکری و استدلالی به پاسخ مسایل دست می یابد.

چند نکته در مورد مطالب درس

و

فعالیت ها و تمرین ها

- ۱- پاسخ به فعالیت ها و تمرین های کتاب برعهده دانش آموز است. دانش آموزان بهتر است تلاش کنند خود به پرسش ها پاسخ دهند و در صورت وجود اشکال، می توانند از راهنمایی های معلم خود استفاده کنند. هدف از این فعالیت ها و تمرین ها این است که ذهن دانش آموز فعال شود تا تفکر فلسفی را تجربه کند.
- ۲- فعالیت های ابتدای کتاب برای آماده کردن ذهن دانش آموز جهت ورود به مباحث درسی است.
- ۳- مطالب حاشیه ای جهت دانش افزایی مفید هستند و توصیه می شود دانش آموزان آن ها را مطالعه کنند ولی در امتحان و کنکور سراسری از این قسمت ها سؤال طرح نخواهد شد.